

A magyar élelmiszergazdaság középtávú szabványosítási koncepciója

SÜTŐ KÁLMÁN* és SZILÁGYI JÓZSEF**

A gazdasági integráció, a gyártásszakosítás és kooperáció, valamint a minőségfejlesztés és ezzel összefüggésben a szabványosítás, — mint a magasabb szintű termelőkiszervezés tényezője — világviszonylatban az érdeklődés középpontjába került. A hazai gazdaságpolitikai irányelvek és termelőkiszervezési célkitűzések egyértelműen igazolják azt a felismerést, hogy egyre bonyolultabb és differenciáltabb igényeket kielégítő termékeket csak a minőségi követelmények előzetes és egzakt tervezésével és a termelésfejlesztéshez szorosan kapcsolódó vertikális és komplex szabványosítási tevékenység segítségével lehet versenyképesen előállítani.

A fentiek miatt fejlesztési politikánk szerves részét képezi a szabványosítási munka megszervezése és irányítása, tekintve, hogy a szabványosítás:

— a *műszaki fejlesztési célkitűzések realizálásának átfogó és közvetlen — valamennyi termelési ágazatra ható — műszaki-gazdasági szabályozó eszköze*, amelynek segítségével biztosítható a különböző termelőágazatok és a népgazdaság kiegyensúlyozott műszaki fejlesztése,

— az *állam minőségtervező, minőségszabályozó tevékenységének egyik hatékony eszköze*, mert a nyersanyagtól a késztermékig összehangolja az alapanyag, a feldolgozás, a csomagolás, raktározás és szállítás követelményrendszerét, az ellenőrzés módszereinek egyidejű előírásával,

— a *nemzetközi munkamegosztás, a gyártásszakosítás és a kooperációk kiépítésének eszköze*, mivel a nemzetközi ajánlásokra épített hazai szabványok elősegítik termelésünk korszerűsítését, termékeink világpiaci versenyképességét és előmozdítják bekapcsolódásunkat a szocialista gazdasági integrációba,

— a *gazdasági-kereskedelmi kapcsolatok kialakításának eszköze*, mivel megteremtí a belföldi és nemzetközi áruforgalom egyszerűsített és gyors bonyolításának lehetőségét.

A szabványosítás sajátos funkcióin (csatlakozás és cserélhetőség feltételeinek létrehozása, terminológia és jelölés egységesítése, a választék rendezése, a termékek és eljárások definiálása, stb.) keresztül csak akkor tud optimális hatásfokkal a fentieknek megfelelni, ha korszerű műszaki-tudományos alapokra épül. Akkor lényegesen gyorsítható az élenjáró technika bevezetése, a szakágazatok termelés és gyártmányfejlesztése; lerövidíthető az új termelőkapacitások tervezése és létesítése; bevált módszerekre támaszkodhatnak a gazdaságossági és minőségfejlesztési törekvések.

* Magyar Szabványügyi Hivatal, Budapest

** Mezőgazdasági és Élelmiszerügyi Minisztérium, Budapest

1. A szabványosítás helyzete és problémái az élelmiszergazdaságban

Az élelmiszergazdaság fejlesztésének követelményei megszabják a szabványosítás középtávú koncepciójának elvi és gyakorlati feladatait. Célja, hogy tudományos módszerességgel, a népgazdasági és ágazati fejlesztési igényekkel és lehetőségekkel összhangban meghatározza az V. ötéves tervidőszakra a szabványalkotás és korszerűsítés alapvető kritériumait és ezzel biztosítja a nagy volumenű és szerteágazó munka tervszerűségét és hatékonyságát.

A szabványosítási tevékenységet a fejlesztési célkitűzésekkel egyeztetett fogyasztócentrikus szemléletnek kell jellemeznie, hogy a minőségvédelem közvetett eszközöként tegye lehetővé a minőségbiztosítás alapfeltételeinek érvényesítését, a termelés intenzifikálását a teljes élelmiszergazdasági vertikumban. A szabványosításnak tükröznie kell azt az egészséges tendenciát, hogy – részben a termeltetési szerződésnek, részben az előfeldolgozás munkamegosztása révén – szorosabbá és konkrétábbá váltsa a kapcsolatok a mezőgazdasági üzemek és a feldolgozó ipar között, amelyek hosszútávon megalapozzák a gazdasági együttműködést és a kölcsönös gazdasági előnyök reális és korrektt kihasználását.

A középtávú szabványosítási koncepció kidolgozása összhangban van a minőségszabályozás rendszerének fejlesztését és hatékonyságának növelését célzó 2001/1974. (I. 9.) Mt. h. sz. határozat végrehajtásával. A határozat hangsúlyozza a szabványosítás szerepét a minőségi követelmények tervezésében és ellenőrzésében, a fogyasztói érdekvédelem erősítésében; állást foglal, hogy a minőségfejlesztést és a szabványosítást az ágazati irányítás szerves részeként kell kezelni és utasítja a minisztériumokat a minőségvédelemmel és szabványosítással kapcsolatos tevékenység fokozására; egyértelműen kötelezi az ágazati minisztereket az *állami szabványok folyamatos, de legalább ötévenkénti felülvizsgálatára*, illetve korszerűsítésére és a szabványosítási feladatainak meghatározására.

E munka keretében vizsgáljuk felül – a vertikálitás és teljeskörűség figyelembevételével – az élelmiszergazdaság szabványait a szaporítóanyagtól a készterméig és összehangoljuk a hazai és a nemzetközi követelményekkel. E munka eredménye több évre megszabja a termék minőségével szemben támasztott követelményeket, az ellenőrzést pedig korszerű alapokra helyezi.

Az elmúlt évek szabványosítási munkája mind a Magyar Szabványügyi Hivatalra, mind a MÉM-re nagy feladatokat rótt. Nemzetközileg is méltányolt munkát végeztünk a termékminőség, a választék rendezése, az eszközök, a technológia, a létesítmények egységes műszaki jellemzőinek megszabása, a biztonság és higiénia követelményeinek meghatározása, mintavételi és vizsgálati módszerek kidolgozása terén.

A tevékenység elismerését bizonyítja, hogy a KGST, ISO, FAO munkaszerveiben számos tisztséget az MNK, illetőleg magyar szakember tölt be.

Mindez a 26 bázisintézményben, illetőleg 40 szakbizottságban dolgozó több mint 400 szakember rendszeres munkájának eredménye. A szabványbázis hálózat – a szakbizottságokon keresztül – igénybe veszi az élelmiszergazdaság kutató és ellenőrző intézeteinek segítségét is, a követelmények és feltételek meghatározásakor.

Az évről évre eredményesebb szabványosítási tevékenységet elemezve érzékelhetők a hiányosságok is, illetőleg megfogalmazhatók azok az irányelvek és metodikai követelmények, amelyek a 2001/1974. Mt. h. sz. határozat teljesítésének feltételei, hogy a szabványosítás valóban az ágazati minőségfejlesztési politika szerves részét képezze.

A *szabványosítás és a műszaki fejlesztés kapcsolatának* elemzése azt mutatja, hogy az élelmiszergazdasági termelés extenzív bővítésének szakaszában a szab-

ványosítás egy viszonylag változatlan minőségi szintet rögzített. A mennyiségi fejlődés lezárulásával, a műszaki fejlettség elért színvonalán a szakágazatok teljesítményének nem mennyiségi, hanem minőségi és gazdaságossági tényezők léptek előtérbe; a fejlődést a folyamatosan változó és egyre magasabb szint érvényesítése jelenti, ami a szabványosítás iránt újszerű és ugrásszerűen megnövekedett igényeket támaszt.

A jelenlegi helyzetre a jellemző, hogy beruházási terveinkben, fejlesztési programjainkban a műszaki-gazdasági tényezőkkel nem azonos súlyú és színvonalú a minőségi feltételek meghatározása. Ezért az V. ötéves terv fejlesztési célkitűzéseinél – a szabványosításnak, mint a műszaki fejlesztés hatékony eszközének felhasználásával – törekedni kell arra, hogy a termékek elérendő minőségi szintje előírásra kerüljön. A központi támogatással, hitelekkel finanszírozott beruházásoknál, fejlesztési programoknál, a gazdaságossági szempontok vizsgálataival egyidőben a minőségi követelmény alakulását is elemezni kell és előnyben kell részesíteni a fejlettebb minőségi színvonalú termelés megvalósítását.

A *szabványosítási tevékenység tervszerűsége* emelkedett az elmúlt tíz évben. Az élelmiszergazdaság egész területét fölelő szabványosítási bázisintézmények éves munkatervük alapján például 1970 – 73. között 240 db új szabványt alkottak és 80 db szabványt korszerűsítettek.

Ennek ellenére az élelmiszergazdaság szakágazataiban nincs hosszabb távra összeállított, tudományosan megalapozott szabványosítási koncepció; általában csak éves – legfeljebb két éves – tervek készülnek; az erőket nem mindig sikerült a súlyponti feladatokra koncentrálni és a termelés szakaszai között a szabványosítottsági kapcsolat laza.

A hiányosság felszámolása érdekében a nyersanyagtermelés, a gyártás, gyártmány-csomagolás, tárolás és szállítás fejlődésével azonos ütemű szabványalkotás és korszerűsítés tervezési, szervezési feltételeinek és módszereinek ágazatonkénti kimunkálása szükséges.

A *vertikális szemlélet és összhang* nem érvényesült a szükséges mértékben a mezőgazdaság és élelmiszeripar vonatkozásában. Emiatt a vertikális kapcsolati pontokon feszültségek, ellentétek keletkeztek, amelyek csökkentették a termelés- és műszaki fejlesztési, valamint a minőségvédelmi intézkedések hatékonyságát. (Pl. a paradicsom termékek – étkezési paradicsom, ivólé, sűrítmény, ketchup, por – minőségi követelményeit differenciáltan kell végigvezetni a félkésztermékekben és alapanyagokban és törekedni kell az alkalmas fajták – hozam, ellenállóság, érés és szedési mód, szín és hasznosanyag-tartalom szerinti – nemesítésére és termesztésére.)

A legutóbbi években e tekintetben helyenként már megvalósult a mezőgazdasági termelés, az ipari feldolgozás, továbbá az élelmiszer-kereskedelem képezte láncolat szabványosítási igényeinek egyeztetett kielégítése. Az elkövetkező években a munka eredményességét alapvetően befolyásolja a minisztérium állásfoglalása a nyersanyagok objektív minősítés alapján történő átvételéről, továbbá az élelmiszerek eltarthatósága (fogyaszthatósága) meghatározásáról.

A *szabványok komplexitásának érvényesítésében* lassú ütemű az előrehaladás. Az iparszerű termelési rendszerek kialakításával egyidőben nem történt meg a vonatkozó szabványok kidolgozása, vagy módosítása. (Pl. a megfelelő hatóanyagú műtrágya, növényvédőszer.) Emellett számos hatályban levő szabvány előírása hiányos. (Pl. a termékszabványokban gyakran a tárolásra, szállításra, csomagolásra, mintavételre és vizsgálatra vonatkozó utasítások nem te. jések.)

A meglevő szabványállomány kiegészítése, illetve az új szabványoknál a komplexitás érvényesítése növeli a szabvány műszaki tartalmát, alkalmazhatóságát és rendező szerepét.

A szabványok érvényesülésének folyamatos és rendszeres vizsgálata az élelmiszeripari termékeknél – a megyei élelmiszerellenőrző hálózat kiépítésével – megoldottnak tekinthető.

Nem megnyugtató azonban a mezőgazdasági termékek, a nyersen forgalmazott zöldség- és gyümölcsfélék szabványelőírásainak ellenőrzése. A fogyasztói érdekvédelem szempontjából mielőbb kívánatos az ellenőrzés bázisainak jogszabályi rendezése az új élelmiszer törvény keretei között.

A szervezeti és személyi feltételek viszonylagos javítása tapasztalható különösen a középírányítás szintjén. Fontos azonban a jó szabványosítási adottságok megteremtése már a termelő helyen. Ezért intézkedni kell, hogy a termelővállalatok is biztosítsák a szabványalkotás előkészítéséhez szükséges feltételeket.

A szabványosítás kezdeményezésének és végrehajtásának decentralizálása mellett meg kell teremteni az egyes szakterületeken dolgozó különböző (KGST, FAO, ISO) bizottságok munkájának olyan szintű koordinálását, hogy az azonos szakmai területen lényegében egy bizottság működtetésével a feladatok megoldhatóak legyenek.

Az országos és ágazati, illetve a kötelező és diszpozitív szabványok hovatartozásának ismérveit, az elhatárolási és rendszerezési alapelveit a mai napig sem sikerül, egyértelműen meghatározni. Ez a tény a termelés és irányítás minden szintjén zavaróan hat és visszatartó tényező mind a szabványalkotási munkánál, mind a gyakorlati alkalmazásba vételnél.

Állásfoglalás kialakítása szükséges a diszpozitív szabványok élelmiszer-gazdasági alkalmazhatósága, illetve jogosultsága tekintetében. Tapasztalataink szerint – a kereslet-kínálat feszültsége és a termelés monopóliumhelyzete miatt – a diszpozitív jelleg nem biztosítja kellő módon az állampolgárok érdekeinek védelmét, ezért különösen az élelmiszeripari termékeknél indokoltnak látszik a megszüntetése.

Az az elvet kell érvényesíteni, hogy az állami szabványok tartalmazzák a megkövetelhető minőségi tulajdonságokat a műszaki-gazdasági környezet adottságaival és a fogyasztók igényeivel összhangban. Kötelező állami parancs formájában védjék a fogyasztók egészségét, érdekeit, a tisztességes gyártót és forgalmazót. Tegyük lehetővé, hogy az állami előírások meg nem tartása esetén a vétkesek ellen – közérdekből – az illetékesek eljárást indíthassanak.

A különböző szintű szervezett oktatás nincs összhangban az élelmiszer-gazdaság szabványosítási igényeinek növekedésével. A szakemberek felkészítése, illetve a szerzett tapasztalatok oktatásban való felhasználása nem igazodott a gazdasági környezet és a termelésfejlesztés változó viszonyaihoz. Szükséges ezért a különböző oktatási és továbbképzési lehetőségek megvizsgálása és a szabványosítási szakismeretek bővítése és elmélyítése.

A közgazdasági szempontok ezideig nem érvényesültek szükséges mértékben a műszaki tartalom mellett. Egy termékszabvány hatálybaléptetése, vagy minőségi paramétereinek megváltoztatása súlyos anyagi konzekvenciákat von maga után a termelő és forgalmazó vállalatoknál, ezért szabványmódosításnál, vagy új szabvány hatálybaléptetésénél a minőséghez rendelt ár vizsgálata keretében szükségszerű a termelői csoportérdek és a népgazdasági érdek összefüggésének, továbbá a fogyasztói érdekeltségnek közgazdasági elemzése. Minden esetben az anyagi-technikai feltételekkel összhangban kell a szabványos minőségi követelményeket előírni, mert különben a termelők a gazdasági lehetetlenülés helyzetébe kerülnek.

Felül kell vizsgálni – többek között – a készletgazdálkodás finanszírozásának jelenlegi rendszerét, mivel a finanszírozás szabályai és a termékek minőségi követelményei szemléltető módon ellentétesek pl. az édes-, dohány- és szesziparban.

A társadalmilag indokolt minőségi szint szabványosítása az árrendszeren keresztül ösztönöz a jó minőségű nyersanyag termesztésére (tenyésztésére), a kifogástalan késztermék előállítására, a fejlettebb és gazdaságosabb termelési technológiák alkalmazására. A laza, vagy éppen alacsony színvonalú, túlhataldott minőségi követelmény szabványba rögzítése gátolja a fejlesztési intézkedések és a közgazdasági szabályozók ösztönző hatását.

Az *import termékeknél* általában nem érvényesülnek a hazai előírások, s a gyengébb minőségű termékek behozatalával a felhasználók, illetőleg a fogyasztók érdekei rendszeresen sérelmet szenvednek.

Az élelmiszergazdaságba áramló importanyagok és szellemi termékek (alapsegéd-, járulékos- és csomagolóanyag, gép, vegyszer, licenc és know-how) beillesztése az ágazati szabványrendszerbe kihat a szabványalkotás és alkalmazás minden területére. El kell érni, hogy a minőségi követelmények szabatos megfogalmazásával a megrendelők és a fogyasztók igényei következetesebben érvényesüljenek, hogy a termelés feltételeinek kialakításánál tervszerűbben és szervezettebben lehessen intézkedni.

II. A középtávú szabványosítás célkitűzései szakágazati bontásban

A termelési-gazdasági kapcsolatok rendszerében a szabványosítás rendező szerepét a termékek, termelvények és szolgáltatások minőségi követelményeinek szakszerű meghatározásában kell megjelölni. Ennek hiánya – a termelés növekvő gazdasági kockázata miatt – az érdeellentétek fokozódásához vezethet. A mezőgazdasági termelés intenzifikálása, koncentrálása és szakosodása potenciális lehetőséget nyújt az agrár-ipari kapcsolatok elmélyítéséhez. Az elvégzendő szabványosító munkának alapvetően ezt a célkitűzést kell szolgálnia.

Szakágazatonként a szabványalkotási, illetve korszerűsítési igények átfogóan a következőkben fogalmazhatók meg.

ÁLLATTENYÉSZTÉS

A szarvasmarha-, a sertés-, a baromfi- és a kisállattenyésztés technikai, technológiai fejlesztésével kapcsolatos központi irányelvek lényegében kialakultak és a fajtapolitika bitonytalanságai is megszűntek. A fejlesztési célkitűzések ma már kikristályosodtak, az abból eredő feladatok végrehajtása folyamatban van.

Az állattenyésztési fejlesztési politika szabványosítás iránti igénye az alábbi feladatok köré csoportosítható:

- a különböző állatfajok és állatfajták korszerű tenyésztését elősegítő szabványos előírások (törzskönyvezés, ivadékvizsgálat, gén-bankok, stb.) kidolgozása,

- az iparszerű telepek létesítése, a meglévő telepek korszerűsítése és a termelési biztonság növelése érdekében a technológiai berendezéseknek a – lényeges biológiai igények alapján kialakított – szabványok segítségével történő meghatározása,

- a takarmányellátottság javítása érdekében a tömegtakarmányok (takarmánynövények, gyep és szántóföldi melléktermékek) jobb hasznosítását célzó feldolgozott, illetőleg a termékforgalomba kerülő készítmények (takarmányliszt, pogácsa, brikett, komplettált termékek) szabványosítása,

– az ipari abrakkeverékek széles körű és biztonságos felhasználása érdekében a mintavétel, vizsgálat és minősítés szabványainak folyamatos korszerűsítése, a tenyésztés változó biológiai és tartástechnológiai igényeit figyelembe véve,

– a fertőző betegségek megelőzése és a visszatérő állategészségügyi problémák felszámolása érdekében az iparszerű termelési rendszerek, takarmányok előírásait a higiéniai követelményekkel és feladatok megoldási módjaival kiegészítve kell szabványosítani.

NÖVÉNYTERMESZTÉS ÉS KERTÉSZET

A növénytermesztés és a kertészet fejlesztési színvonalát nagyfokú szóródás jellemzi.

Egyes ágazatokban világszínvonalon álló termelési programok valósulnak meg, amelyek meghatározzák az alapanyagtermelő ágazatokhoz kapcsolódó iparok és felhasználási vertikumok fejlesztési tartalmát is.

A termelés fejlesztésének súlyponti problémája a minőségi követelmények kielégítése, amely az egymással kölcsönhatásban levő tudatos és természeti tényezők optimalizálását feltételezi (pl. a betegségekkel szembeni ellenállóképességre a környezeti és a technikai feltételek egyidejűleg hatnak).

Ezek közül néhány jellegzetes, időszerű problémakörben fokozatosan szabványos előírások formájában lehet megszerezni a műszaki-gazdasági megoldásokat, pl.:

– gondoskodni kell a termények gépesített betakarításával összefüggő szabványosítási feladatok megoldásáról (cukorrépa, kertészeti termékek, szemes-termények). Ennek keretében – a technikai fejlődéssel kölcsönhatásban – rendezni kell a nagyobb nedvességtartalom, keverékesség, szennyezettség, sérült szem, vagy darab miatti problémákat,

– a követelmények előírásával elő kell segíteni a termények biztonságos tárolhatóságát. Rögzíteni kell a tárolási körülmények paramétereit, továbbá a termékek szárításának, szellőztetésének, előtisztításának – általában kezelésének – eljárásaival és berendezéseivel szemben támasztott követelményeket,

– törekedni kell a tartós növényi kulturák (szőlő, gyümölcs, komló) telepítése, művelése során az azonos feladatok szabványos megoldására; a melioráció és öntözés terén az egységesíthető módszerek és műveletek szabványosítására,

– meg kell vizsgálni a szántóföldi műveletek szabatos végrehajtása érdekében az egyes művelet-típusok (talajelőkészítés, növényápolás, betakarítás, stb.) szabványosításának lehetőségét és kezdeményezni kell a bevált eljárások szabványosítását.

A MEZŐGAZDASÁGI TECHNIKA FEJLESZTÉSE

A nagyobb termesztés- és tartástechnológiai igényű és speciálisabb felhasználású élőanyag gazdaságosan működtethető agrotechnikai rendszerek kialakítását követeli meg. Magas színvonalú és sokoldalú szabványosítást tesz szükségessé:

– a vegyianyagok alkalmazása (műtrágyázás, növényvédelem, takarmány-adalékok, műanyagfelhasználás, stb.) tekintettel a környezetvédelmi, fogyasztóhatósági és külkereskedelmi szempontokra is,

- az egyedi gépesítésen túlmenően a komplex mezőgazdasági géprendszerek kialakítása, amely a gépek kölcsönös nemzetközi kapcsolhatóságát, jobb minőségét, a nagyobb üzembiztonságát, az üzemeltetés mezőgazdasági és ipari feltételeinek javítását (pl. alkatrész garnitúra racionalizálása, műveleti-, kezelési- és karbantartási utasítások, balesetelhárítás, stb.) eredményezi,
- a háztáji gazdaságok kisgépparkjának egységesítése szabványosítással,
- a mezőgazdasági építészeti tipizálása a beruházási költségek és átfutási idő csökkentése céljából.

A szabványokban összhangot kell teremteni az általános építéspolitikai – és építőanyagipari műszaki- és gyártmányfejlesztési célkitűzésekkel. (Pl. vázas-, szerelt jellegű épületek, könnyűszerkezetes konstrukciók, vasbeton, illetve fém-silók, automatizált szellőző és egyéb épületgépészeti megoldások, stb.)

ÉLELMISZERIPAR}

A mezőgazdaság fokozódó termékkibocsátásával összefüggésben meg kell határozni az ipar által igényelt fajtaválasztékot, amellyel az ipar közvetíti a belföldi fogyasztói igényeket és az export követelményeket. E közvetítő funkció sikeres ellátása az ágazat gazdaságpolitikai feladata, amelynek végrehajtása szükségessé teszi a szabványosítást, mint eszöznek az eddiginél is szélesebb körű felhasználását.

Az élelmiszeripari szabványosítás helyzetének elemzése alapján a következő kiemelt feladatok megoldását kell előírányozni:

- a jó minőségű késztermék előállításához gondoskodni kell a nyersanyagok objektív minősítés alapján történő átvételéről az ehhez szükséges módszerek fejlesztéséről és szabványosításáról,
- szabványelőírásokkal elő kell segíteni a gyártás, gyártmány, csomagolás, szállítás, tárolás műszaki és gazdasági kapcsolati rendszerének megteremtését,
- a fokozódó minőségi követelmények kielégítése alapvető feltételeként pótolni kell az egészségügyi és élelmiszerhigiéniai szabványosítás hiányosságait (mikrobiológiai-, peszticid- és adalékanyag normák, tisztító- és fertőtlenítőszer alkalmazása és vizsgálati módszere),
- a teljeskörű minőség szabályozás bevezetéséhez fejleszteni és szabványosítani kell az ellenőrzési, mintavételi és vizsgálati módszereket, különös tekintettel a gyors és objektív előírások hasznosítására,
- a technika fejlesztése, a zárt ciklusú technológiai vonalak kialakítása megköveteli az élelmiszeripari gépészeti szabványosítás feltételeinek megteremtését és az e területen jelentkező feladatok mielőbbi végrehajtását (nomenklátúra összeállítás, csatlakozás, cserélhetőség, tipizálás biztosítása),
- a szabvány népgazdasági összehangoló szerepét érvényesíteni kell az iparban felhasználásra kerülő alap-, segéd-, járulékos anyagok, csomagolószerek, stb. élelmiszeripari minőségnek megfelelő előállítására.

III. A célkitűzések végrehajtása érdekében teendő intézkedések

Az élelmiszer gazdasági termékek minőségfejlesztési ütemének fokozása, a termelés racionalizálásának és gazdaságosságának növelése, a vertikumban résztvevő szakágazatok kapcsolatainak erősítése, az V. ötéves terv termelési és műszaki fejlesztési célkitűzéseinek hatékony megvalósítása szükségessé teszi a

szabványosítás sajátos funkciói alkalmazásának tervszerű fejlesztését és széleskörű felhasználását.

A szabványosítás fejlesztésével összefüggő feladatok eredményes végrehajtásához termelési és irányítási szintekre meghatározva kell gondoskodni a minőség előírásáról, a szabványelőírások fokozott és teljeskörű ellenőrzéséről, az ellenőrzés módszereinek fejlesztéséről, a szabványosítás hazai és nemzetközi kapcsolatainak erősítéséről és összehangolásáról, a szabványosítási ismeretek bővítéséről továbbá a szabványalkotás során a vertikális és komplexitás követelményeinek maradéktalan kielégítéséről.

Az élelmiszergazdaság középtávú szabványosítási koncepciójának végrehajtása és az ágazati szabványosítás fejlesztése érdekében a következő legfontosabb feladatok megoldásáról kell gondoskodni:

– az élelmiszergazdaság termékei és termelvényei minőségi színvonalának emelése céljából az V. ötéves terv fejlesztési és beruházási programjában meg kell határozni az elérendő minőségi szintet és a minőségbiztosítás lényeges feltételeit és gondoskodni kell az előírt, illetve jóváhagyott mutatók megvalósulásának ellenőrzéséről.

– a hazai szabványalkotást összhangba kell hozni nemzetközi szabványosítási szervezetekben folyó munkákkal, különös tekintettel a kormány-szinten aláírt KGST konvenció irányelveire. Egységes szervezeti keretbe kell foglalni – a bázisintézményen belül – az országos és ágazati szakbizottságok, munkabizottságok tevékenységét.

– a miniszteri rendelettel létesítendő Minőségfelügyeleti Tanács feladat-körébe kell utalni az élelmiszergazdaság szabványosításával összefüggő koordináló elemző és értékelő tevékenységet.

– az ösztársadalmi érdek védelmében, valamint az egységes ellenőrzési módszerek biztosítása végett kötelező hatályú állami szabványokká kell nyilvánítani a diszpozitív termék- és vizsgálati szabványokat.

– a szabványok érvényesülése érdekében gondoskodni kell az ellenőrzés hatékonyságának növeléséről és teljeskörűségéről a nyersen értékesülő élelmiszerek (zöldség, gyümölcs) esetében is. Ezzel a feladattal ki kell bővíteni a megyei (fővárosi) élelmiszerellenőrző és vegyvizsgáló intézetek tevékenységi körét.

– a szabványos minőség hatékony ellenőrzéséhez gondoskodni kell a fel-dolgozásra kerülő nyersanyagok és késztermékek komplex, objektív minősítési módszereinek fejlesztéséről és az érzékszervi minősítés módszereinek mielőbbi egységesítéséről.

– fel kell mérni a szabványosítási ügyintézők ezirányú szakképzettségét és meg kell határozni az ágazati oktatáshoz kapcsolódó közép- és felsőszintű oktatási formákat, továbbá gondoskodni kell a központi és területi többlépcsős továbbképzési módok megszervezéséről.

– szabványalkotás során a szabványbázisnak kötelező a vertikális és komplexitás követelményei teljesülésének vizsgálata, a szükséges közgazdasági elemzés elvégzése, továbbá a fennálló jogszabályi előírások szabványokban történő érvényesítése. A szabványbázisok évente e szempontok figyelembevételével végezzenek felülvizsgálatot.

– fokozottan kell érvényesíteni a megrendelő és fogyasztó érdekeit az importált termékek minőségének meghatározásakor és ellenőrzésekor.

Az egészségügyi előírásokhoz hasonlóan jogszabályban kell rögzíteni, hogy a hazai szabványok minőségi követelményeit el nem érő azon termékeket, amelyekre kötelező állami szabvány van, a szabványt kibocsátó szerv engedélyével szabad behozni, a szabvány hiányában e szervek eseti állásfoglalása legyen irányadó.

— a szabványosítási tevékenység térszerűségének fokozása érdekében az V. ötéves fejlesztési terv célkitűzéseivel összehangolt szakágazatonkénti (bázisintézményenkénti) szabványosítási teendőket az előzőekben meghatározott irányelveknek megfelelően célszerű a feladatok bázisintézetenkénti bontásában és ütemezésében előíranyozni.

A MAGYAR ÉLELMISZERGAZDASÁG KÖZÉPTÁVÚ SZABVÁNYOSÍTÁSI KONCEPCIÓJA

Sütő K. és Szilágyi J.

Szerzők ismertetik a szabványosítás helyzetét Magyarországon és az élelmiszerszabványokkal kapcsolatos problémákat, célkitűzéseket szakigazgatási bontásban (állattenyésztés, növénytermesztés, élelmiszeripar stb.). Javaslatokat tesznek a célkitűzések érdekében szükséges intézkedésekre nézve is.

ПРЕСПЕКТИВЫ КОНЦЕПЦИИ СТАНДАРТИЗАЦИИ В ВЕНГЕРСКОМ ПИЩЕВОМ ХОЗЯЙСТВЕ

К. Шютё и Й. Силадьи

Авторы дают краткую информацию о положении стандартизации в Венгрии и о проблемах, целях связанных со стандартами пищевых продуктов по отраслям (скотоводства, растениеводства, пищевой промышленности и т. д.). Дают рекомендацию мероприятий необходимых для достижения этих целей.

HALBPERSPEKTIVISCHE NORMUNGSKONZEPTION DER UNGARISCHEN LEBENSMITTELWIRTSCHAFT

K. Sütő und J. Szilágyi

Die Lage der Lebensmittelnormung in Ungarn, die Probleme der Lebensmittelnormen, die Zielsetzungen in den unterschiedlichen Fachverwaltungsgebieten (Tierzucht, Planzenzucht, Lebensmittelindustrie usw.) werden ausführlich beschrieben. Verschiedene, zum Erreichen der Zielsetzung benötigte Massnahmen werden zugleich vorgeschlagen.

SEMIPERSPECTIVIC STANDARDIZATION CONCEPTION FOR THE HUNGARIAN FOOD ECONOMY

K. Sütő and J. Szilágyi

The present state of standardization in this field, the problems connected with food standards and the aims to be attained in the various branches of food economy (such as animal husbandry, plant production, food industry etc.) are discussed. Suggested measures necessary for realizing the aims to be attained are presented.